OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen

1.4.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 29/2020 vp.)

Vastaukset lakivaliokunnan ennakkokysymyksiin

- jos koskisi vain sakon muuntoja? Riittäisikö se? Mikä olisi vähenevät vankilaan tulevien henkilöiden määrä?

Sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanoa on jo rajoitettu oikeusministeriön asetuksella. Vaikutus vankilukuun on vain 50 päivittäistä vankia, mitä ei Rikosseuraamuslaitoksen varautumisarvion perusteella voida pitää riittävänä. Vankilaan sisään tulevien vankien määrää rajoitukset muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon vähentävät muutamalla sadalla, mikä vähentää viruksen leviämisen riskiä vankiloihin.

Sakon muuntorangaistukseen tuomittujen keskimääräistä heikomman terveydentilan vuoksi on erityisen tärkeää, että heitä ei oteta vankilaan suljettuihin oloihin virusepidemian aikana.

- eikö jää mitään harkintaa rikoksen laadusta riippuen muuta kuin että vangittu tai tutkintavankeudessa? Aina ei valitusvaiheessa pidetä kiinni vaan saa vastata vapaalta?

- mitä rikoksia voi pahimmillaan koskea?

Tuomioistuin päättää tuomitun vangitsemisesta pakkokeinolain 2 luvun 12 §:n nojalla. Tuomioistuin on siten tuomiota antaessaan arvioinut sen, onko tuomittu perusteltua vangita vai voiko hän odottaa tuomion täytäntöönpanoa vapaalla. Lähtökohtaisesti yli kahden vuoden tuomioissa tuomittu vangitaan. Tätä lievemmissä tuomioissa tuomioistuin ottaa huomioon muun muassa karkaamisvaaran, rikosten uusimisvaaran ja lievimmissä rikoksissa tarpeen katkaista tuomitun rikoskierre.

Itse ilmoittautuvien vankien päärikoksista vuonna 2019 liikennejuopumuksia oli noin 28 %, erilaisia omaisuusrikoksia noin 22 % ja väkivaltarikoksia (pääosin lieviä sellaisia) noin 19 %.

Edellä todetun perusteella voidaan sanoa, että kyseessä on pääosin alle kahden vuoden tuomiot muista kuin törkeistä rikoksista. On periaatteessa mahdollista, että joissain yksittäisissä tapauksissa kyse on jostain niin sanotusti vakavammasta rikoksesta. Tuomittujen riski syyllistyä uusiin rikoksiin on kuitenkin arvioitu pieneksi, eli vaarallisia rikoksenuusijoita tässä joukossa ei ole. Tuomioistuin on jo tuomiota antaessa tehnyt arvion siitä, ettei itse ilmoittautumisesta aiheudu riskiä.

Tätä taustaa vasten ei ole tarpeen sisällyttää ehdotetun väliaikaislain soveltamiseen erillisiä harkinta-kriteerejä.

- *mitä tekee yleiselle lainkuuliaisuudelle?*

Ehdotus ei estä sitä, että tuomioistuin tuomitsee rikoksesta rangaistukseen eikä siihen, etteikö vakavammista rikoksista epäiltyjä voitaisi vangita.

Ehdotus ei myöskään estä rangaistusten täytäntöönpanoa pysyvästi eikä yhdenkään tuomion anneta raueta. Kysymys on tältä osin vain väliaikaisesta enintään neljän kuukauden siirrosta täytäntöönpanon aloittamiseen.

Aiemman tutkimustiedonkaan (esim. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus Sakon muuntorangaistuksen käyttöalan kaventamisesta) perusteella ei voida pitää todennäköisenä, että ehdotetulla väliaikaisratkaisulla olisi minkäänlaista vaikutusta yleiseen lainkuuliaisuuteen.

- *onko mietitty vapaita rakennuksia vankilakäyttöön tai muita järjestelyitä (eri osastot tms) kuin ettei vankilaan mennä?*

Täysin uusien rakennusten ottaminen vankilakäyttöön ei ole lainsäädännön puitteissa mahdollista. Myöskään vankiloiden asuinkäyttöön soveltumattomien tilojen ottaminen asumiskäyttöön on ongelmallista. Tätä ei voida pitää erityisen tarkoituksenmukaisena myöskään viruksen leviämisen rajoittamisessa.

Uusien tilojenkaan käyttöönotosta ei ole apua, jos henkilökunnan määrä vähenee sairastumisten vuoksi.

- *henkilökunnan mielipide?*

Ainakin vankilanjohtajat ovat olleet tyytyväisiä jo annettuun oikeusministeriön asetukseen. Uusien vankien vankilaan tulon rajoittaminen antaa vankiloille paremmat mahdollisuudet varautua epidemiaan.

Tältä osin Rikosseuraamuslaitokselta saadaan lisätietoa.